

П Р А В О В Е Р Е Г У Л Ю В А Н Н Я О Н Л А Й Н Т О Р Г І В Л І

Анотація. Розглянуто основні проблеми і тенденції в сфері регулювання онлайн торгівлі в Україні. Проаналізовано нормативно-правову базу з цього питання. Запропоновано внесення змін до чинного законодавства з метою врегулювання цієї діяльності.

Аннотация. Рассмотрены основные проблемы и тенденции в сфере регулирования онлайн торговли в Украине. Проанализирована нормативно-правовая база по этому вопросу. Предложено внесение изменений в действующее законодательство с целью урегулирования этой деятельности.

Annotation. The main issues and trends in the regulation of online trading in Ukraine were discussed. The legal framework on this issue was analyzed. Amendments to the current legislation were proposed to regulate this activity.

Ключові слова: онлайн торгівля, Інтернет технології, торгівля через Інтернет.

Онлайн торгівля в Україні розвивається швидкими темпами. Стабільно збільшується кількість користувачів Інтернет. Проблеми українського законодавства, що регулює таку важливу і складну сферу діяльності, як використання Інтернет-технологій у бізнесі і державному управлінні, значною мірою гальмують процеси, які пов'язані з підвищенням ефективності роботи підприємств усіх форм власності і ніяк не сприяють інтеграції нашої країни в сучасну глобальну економіку. Саме відсутність правових гарантій, пов'язаних із використанням мережі Інтернет та її інфраструктури, при здійсненні різного роду операцій, при продажу товарів і послуг, гальмує великих вітчизняних і зарубіжних виробників, а також державні структури, від масштабних інвестицій в дану сферу, що володіє величезним потенціалом економії, підвищення прибутковості та забезпечення умов для ведення сучасного бізнесу.

Сучасний стан правового регулювання електронної комерції і торгівлі в Україні характеризується, насамперед, тим, що немає юридичного визначення таких базових понять, як електронна торгівля, електронна комерція, електронна угода, електронний документ, Інтернет, веб-сайт. Усе це створює певний правовий вакуум у цій сфері, який не дозволяє належним чином захистити права учасників електронної торгівлі. Незважаючи на те, що в основоположних законодавчих актах, зокрема, в цивільному кодексі, прописана можливість використання електронної форми для здійснення угод, на рівні підзаконних актів, у багатьох випадках прямо прописується використання паперових документів.

У нашій державі початок правового регулювання діяльності у сфері високих технологій було закладено у 1998 р. з прийняттям Верховною Радою України Закону України "Про Національну програму інформатизації". Тоді ж була схвалена Концепція Національної програми інформатизації та прийнято Закон України "Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 1998 – 2000 роки". Наступним кроком став Указ Президента України № 928 від 31.07.2000 р. "Це заходи по розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпеченню широкого доступу до цієї мережі в Україні". Постановою Національного банку України від 10 червня 1999 р. № 280 затверджено Правила організації захисту електронних банківських документів, які оперують поняттям "електронні банківські документи", не розкриваючи його. 22 травня 2003 року Верховна Рада України прийняла Закон України "Про електронні документи та електронний документообіг", який визначає поняття електронного документа та електронного документообігу, закріплює світові тенденції щодо визнання юридичної сили електронного документа, вказує на права та обов'язки суб'єктів електронного документообігу, їх відповідальність та ін. У Законі дотриманий функціонально-еквівалентний підхід до розуміння електронного документа, запропонований Типовим законом ЮНСІТРАЛ (Комісія Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі) "Про електронну комерцію". Функціонально-еквівалентний підхід ґрунтується на дослідженні цілей та функцій традиційних вимог до складання документів на папері для того, щоб визначити, як дані цілі та функції можуть бути досягнуті або виконані за допомогою методів, що використовуються при електронній передачі даних. Тоді ж був прийнятий і Закон України "Про електронний цифровий підпис" [1].

По-різному до розуміння поняття електронної комерції підходять і науковці. Балабанов І. Т. розуміє під останньою торгівлю через мережу Інтернет за допомогою комп'ютерів, покупця та продавця. Симонович С. В. пропонує розглядати електронну комерцію як торгову діяльність, яка має за основну мету отримання прибутку та ґрунтується на комплексній автоматизації комерційного циклу за рахунок використання засобів обчислювальної техніки. Поширеним також є розуміння електронної комерції як укладення шляхом обміну електронними документами наступних угод (але не обмежуючись ними): купівля-продаж, поставка, угода про розподіл продукції, агентські відносини, факторинг, лізинг, проектування, консалтинг, інжиніринг, інвестиційні контракти, страхування, угоди про експлуатацію та концесії, банківські послуги, спільна діяльність та інші форми ділового співробітництва, транспортні послуги. Окремі автори відносять до сфери електронної комерції також і біржові угоди. Отже, в юридичній літературі єдине розуміння електронної комерції відсутнє, зрозуміло, що цим поняттям охоплюється досить широке коло відносин. Таким чином, у загальному сенсі електронна комерція – це здійснення купівлі-продажу товарів та послуг через електронні мережі, в тому числі через Інтернет. Через звияткову значущість відносин у сфері

а також передбачати рівні юридичні гарантії та судовий захист для всіх її учасників. Однобічне застосування державою правових норм, які регулюють подібні відносини, без урахування досвіду міжнародної практики і законодавства інших країн буде неефективним. Про це свідчать багаторазові безуспішні спроби таких країн, як США і Великобританія поширити свою систему права і законодавство на відносини щодо врегулювання конфліктів у мережі Інтернет. Юристи по-різному підходять до бачення майбутнього регулювання електронної комерції [2].

На початку 2009 року в Україні налічувалося близько 3 168 онлайн-магазинів. В Україні Інтернет-торгівля стала конкурентоспроможною альтернативою традиційному бізнесу. З'явився сегмент споживачів, які купують у сфері Інтернет-торгівлі, навіть продукти харчування. Найактивнішими в Україні були столичні користувачі мережі Інтернет. Українські покупці Інтернет-крамниць купували здебільшого товари так званого "вторинного попиту". Це – комп'ютери та побутова техніка, засоби зв'язку, косметика, книжки, диски, товари для дітей та дому. Покупців приваблювали: нижчі ціни, широкий асортимент продукції, краще подання продукції, спеціальні пропозиції і знижки, скорочення витрат на доставку товарів, швидкість доставки, якість товарів. Більшість покупців оплачували замовлення після доставки їм продукції. Готівку передавали кур'єрові після того як переконувалися у якості замовленого товару. Була мізерною частка покупців, які сплачували свої покупки за допомогою електронних грошей [3].

Отже, особливості правового регулювання електронної комерції полягають у тому, що електронна підприємницька діяльність відбувається у віртуальному просторі, який функціонує на основі технічних норм. Щоб розібратися в цій проблемі слід урахувати, що програмне і апаратне забезпечення фактично визначають необхідні обмеження і можливості поведінки учасників відносин. Інтернет є глобальною інформаційною системою, електронна комерція з точки зору закону не отримала такого "глобального" характеру і традиційно залишається в рамках національної юрисдикції. Забезпечення основи електронної комерції в українському законодавстві, подальший розвиток правового регулювання електронної комерції з його окремими категоріями в спеціальних законах, внесення змін до чинного законодавства з питань електронного обміну даними угод в електронному вигляді – це питання, які вимагають невідкладного рішення створити сайт правової допомоги для розвитку електронної комерції в Україні.

Наук. керівн. Коршакова О. М.

Література: 1. Пиріг С. О. Платіжні системи : навч. посібн. / С. О. Пиріг. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – С. 205–209. 2. Міжнародний досвід правового регулювання електронної комерції [Електронний ресурс]. – Режим доступ : <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/10609/>. 3. Зовнішньоекономічний менеджмент : навч. посібн. / І. І. Дахно, Г. В. Бабіч, В. М. Барановська та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – С. 456–461.